

Garázdál- kodásom a diktatúra- ban

Írta

GÖNDÖR FERENC

ÁRA 5 KORONA

Engem mostanában detektívek, rendőrök és katonatisztek keresnek és egyáltalában nem vagyok benne biztos, hogy valamelyik percben mégis csak megtalálnak és lehet könnyen, hogy már ezeket a sorokat sem fogom tudni befejezni. Pedig nagyon szeretném, ha megírhatnám ezt a kis könyvet, amelyből világosan és adatszerűen ki fog tűnni, hogy vajjon valóban olyan megrögzött gonosztevő vagyok-e én, hogy fegyveres embereknek kell engem elcipelni. Ha valóban gonosztevő vagyok, az okvetlen ki fog derülni ebből a könyvből, amelynek minden sora az őszinteség szülötte és minden adata ellenőrizhető és igazolható. Más szóval, valótlanság egyetlen sorában sem fog szerepelni e kis füzetnek, ami különben természetes is, mert hiszen ma olyan könnyű ellenőrizni a dolgokat, az első hazug szónál lefülelik az embert. Alább ki fog derülni, hogy én *ellensége voltam mindenfajta vörös terrornak*, de eszemágában sincs titkot csinálni abból, hogy *nem vagyok elragadtatva a fehér terrortól sem*. És valaminthogy nem lelkesedtem a Lenin-fiúk igazságszolgáltatási rendszeréért, el kell mondanom, hogy nem tekintem az igazságtévesi mód ideáljának azt sem, hogy szimatoló honfitársaim az utcán rámutatnak valakire, hogy az veszélyes bolsevik és az őrző már viszi is a szerencsétlent.

Az a gyanúm, hogy nagyon sokan a *magánügyüket* intézik most el ebben a nagy kavarodásban és a személyes ellenségével sok polgártársunk végez oly módon, hogy egyszerűen *denunciálja* az illetőt valamilyen idegen vagy hazai hatóságnál. Bevallom, a magam esetében is élek ilyen gyanúperrel. Én esztendőök óta annyi panamistát lepleztem le, annyi korrump minisztert, képviselőt, bankvezért és egyéb közéleti nagyságot támadtam, hogy nem csoda, ha nagyon sokan *haragudnak rám*. Igaz, hogy én ezekért a támadásokért mindenkor helytállottam és *amikor bírósági főtárgyalásra került a sor, engem idáig még mindig fölmentettek*. Nem illik tehát ezeket a bírósági ítéleteket most ily módon revideálni és akár igazságosan, akár igazságtalanul támadtam a közélet nagyjait, ezeket a *magánügyeket* most elintézni a proletárdiktatúra elleni nagy fölzúdulás és háborgó harag tajtékos hullámain keresztül

talán mégsem egészen igazságos. Valaminthogy nem igazságos visszamenni a bűnöskeresésben egészen a Károlyi-forradalomig, mert hiszen egy kis fáradsággal mindjárt vissza lehet menni a háborús rémuralom korszakába és elvégre nemcsak; a proletárdiktatúrának voltak bűnösei és szerencsétlen áldozatai, hanem voltak bűnösei és szerencsétlen áldozatai *a háborúnak is* és elvégre egynéhányan a négy és fél esztendő háborúban is elpusztultak. Mérjünk tehát egyenlő mértékkel és *minden korszak vérengző bűnösei ellen* tessék eljárni és minden becsületes ember éberrel vigyázzon arra, hogy ennél az általános nagy számonkérésnél és igazságtevésnél *magánügyeket ne intézhessenek el az urak* és a magánbosszú ne befolyásolhassa a pártatlan és higgadt igazságszolgáltatást.

Amikor alább a magam szerény szerepét igyekszem tisztázni a diktatúra nehéz hónapjaiban, meglehetősen feszélyez A teljes őszinteségben az, hogy nem akarnám semmiképen sem súlyosbítani senkinek nehéz sorsát. Amikor tehát ez a kiméletességi szempont föltétlenül érvényesülni fog az alább elmondandókban, mégis meg kell állapítanom, hogy az a proletárdiktatúra, ami Magyarországon négy és fél hónapon keresztül tartott, nem a proletariátus diktatúrája volt, hanem *diktatúra volt a proletariátus ellen*. Nem a munkásság diktált, benne, a munkásságnak diktáltak. A terrorcsapatok lázas verbuválása is nem annyira az ellenforradalmári polgári elemek fékentartására szolgált, hanem igenis *a munkásságot igyekeztek terrorizálni* a Lenin-fiukkal, amint az minden munkástanácsi ülésen kiderült. Minden szabad ellenzéki hangot igyekeztek a munkás tanácsi ülésen elnémítani a fegyveres terrorfiúk, amint azt a magam példáján is tapasztalhattam néhányszor. Legmélyebb egyéni impresszióm a diktatúráról ez: a legveszettebb burzsoádiktatúra idejében sem volt nekem *kevesebb személyes és emberi szabadságom*, mint a proletárdiktatúra alatt. Viszont a legelszántabb burzsoádiktatúra alatt sem volt *nagyobb a korrupció*, mint a proletárdiktatúra alatt Minthogy pedig én a szabadságnak szerelmes és rajongó gyermeke vagyok és mivel én a korrupciót irtózva utálom, ennélfogva nincsen túlságosan sok okom arra, hogy valami különös gyöngédséggel párentáljam el Kun Béla diktatúrájának korszakát.

Az előzmények.

A Károlyi-kormány idején kezdődött Budapesten a kommunista agitáció. Nekem akkor az volt a meggyőződésem, hogy ha a Károlyi-kormány megfelelő radikális politikát folytat, akkor elvonja a kommunisták elől az agitációs anyagot. Én azt követeltem, akkor állandóan lapomban „*Az Ember*”-ben, hogy a szociáldemokrata párt régi, kipróbált vezetőivel, Garamival és a többivel tegye meg a megfelelő lépést bal felé. A testvérimre a szociáldemokrata és a kommunista párt között ugyanis egyre jobbra fenyegetett és ettől én, aki mindvégig a szociáldemokrata pártnak maradtam tagja és nem léptem be a kommunista partba, nagyon féltettem a munkásmozgalmat és valóban *a két munkáspárt közötti megértést és békülékenységet* igyekeztem szolgálni. Mint minden jóérzésű szocialistát, engem is megdöbbsentett a *Népszava* elleni fegyveres merénylet, *amelynek tetteseit és értelmi szerzőit fölháborodottan ítélték el*. Viszont nem lelkesített túlságosan az a bánásmód, amiben az elfogott kommunistákat a rendőrségen részesítették.

Engem, aki a szociáldemokrata pártban mindenkor szerény közkatonaszámba mentem, nem avattak bele abba, hogy micsoda közeledések történtek a gyűjtőfogházban lévő kommunista vezetők és a szociáldemokrata párt vezetéi között. Sajátos véletlen, hogy amikor én néhány hét után eilőször kimentőm a kommunisták látogatására a gyűjtőfogházba, már ott találtam a szociáldemokrata párt vezéreit is és ezen a történeti délutánon jött létre a szocialisták és a kommunisták közötti nevezetes egyezés, amelyet a két párt vezetői írásba foglaltak és aláírásukkal láttak el. Én, mint boldog krónikás néztem végig a gyűjtőfogházi történelmi jelenetet és semmi okom sincsen tagadni, hogy végtelenül örültem annak, hogy a két párt testvéri kezet nyújtott egymásnak és úgy látszott, hogy vér nélkül lehet megtenni a lépést bal felé. Azt sem jut eszembe tagadni, hogy a szocialista társadalom gondolata igenis lelkesített és lapomban örömmel üdvözöltem az ideális egyenlőség, az elnyomók és elnyomottak, a kizsákmányolók

és kizsákmányoltak nélküli társadalom gondolatát és igenis helyeslem, hogy a dolgozók kezébe kerül a hatalom. Ha ezt üldözni lehet, akkor csak tessék egész nyugodtan tovább üldözni engem.

Harcom Számuely ellen.

Érdekes és sajtáságos egyéni elváltozásokat idézett bennem elő az új helyzet. Én, aki azelőtt a legszvnvedélyesebben támadtam mindenkit, akit arra érdemesnek tartottam, máról-holnapba *beszüntettem a támadásokat az összes régi politikai ellenfelek ellen*. Nem akartam senkinek kellemetlenséget okozni. Az volt a fölfogásom, hogy amíg a munkásság elnyomott osztály volt, addig igenis a legélesebb és legszélsőbb eszközzel kellett verekedni az elnyomók ellen, de most, amikor a munkásság átvette a hatalmat és uralkodó osztállyá lett, *elnézően, megbocsájtóan és a megbocsájtás szellemében kell viselkedni. A magam részéről ezt az elvet a diktatúra első napjától kezdve az utolsó pillanatig keresztül vittem és mindent elkövettem, hogy a munkásság is ebben a szellemben cselekedjék*. Ember-ségesen, a humanizmus szellemében élni a hatalommal, de isanásétfi visszaélői vetet. És mert a régi panamistákat nem akartam .többé üldözni, nyomban ellenzéke lettem az új kormányzatnak, és a hatalmon lévők korrupciója ellen és mindonekföföltt *a terror ellen* viseltem szívós és elszánt hadjáratot olyan időkben, amikor ebben az országban nagyon kevesen merték kinyitni a szájukat.

Számuely Tibort gyűlöltem és megvettem és a proletárdiktatúra szégyenfoltjának tartottam mindig. Ezt a nézete-met nem is tartottam titokban és a központi munkástanács egyik legelső ülésén, abban az időben, amikor a terror a leg-erősebb volt, *rendkívül szenvedélyes támadási intéztem Számuely Tibor ellen*. A legnagyobb megvetés hangján nyilatkoztam a terroristáknak erről a szemefényéről, aki teljes hadi-fölszerelésben, sápadozva és reszkető szájszájállással hallgatta az én vádbeszédemet, miközben a jelenlévő terrorfiúk fenyegetően ugráltak föl és a hírhedt *Engländeruek* a vezetése alatt vadállati üvöltésben törtek ki ellenem. Ezzel szemben a munkástanács túlnyomó 'többsége, a régi sociáldcmokrata elvtársik, tüntető melegséggel föföllva tapsoltak nekem és a helyzet annyira kiélzödött, hogy az ülést *föl kellett függeszteni*. természetes, hogy én semmiféle terrortól nem hagytam magam elnémítani és a föfüggesztett ülés újra való megnyitása után tovább *és még keményebben támadtam Számuelyt*, aki ellen ezen az üllésen sikerült a komoly munkásság részéről egy soha nem enyhülő hangulatot föfölidézni. Amikor az ülésnek vége

volt, a terrorfiúk sorfala között távoztam, mindegyik fenyegetőkéig morgott felém és a revolverét szorongatta. Ettől a naptól fogva én Szamuely legényeinek kipécézett célpontja voltam és magam sem értem, hogy úsztam meg ép bőrrel a diktatúra nehéz hónapjait.

Cikkeim a diktatúra alatt.

„Az Ember“ hasábjain a diktatúra legelső napjától kezdve *a leghevesebben harcoltam a terror és az új korrupció ellen.* Ugyanosan állandóan éles cikkekben támadtam a terrort a „Népszava“ hasábjain. „Az Ember“ 1919. évi április 1-i számában, tehát alig egy héttel a diktatúra kitörése után a következő közlemény jelent meg:

„Vörös terror“

címmel kézzel írott plakátok jelentek meg itt-ott az utca falain és azzal fenyegetődtek, hogy most pedig reszkessen mindenki, mert jön a leggyilkosabb terror. Nyomdát sem kaptak azok az ambiciózus magánvállalkozók, akik ezekkel a vérszomjas cédulácskákkal akarták elrémiteni Pesten az embereket és ezért kézzel voltak kénytelenek vészjtósló hirdetésményeiket elhelyezni a falakon. Nincsen különösebb jelentősége a dolognak, de mégis csak figyelmeztetni kell azokat, akik ilyen fölösleges dolgokkal kísérleteznek, hogy a *forradalom rendje* olyan nagy érték, ami ellen senkinek ne szabad vétkeznie. Aki ez ellen vét, az maga hívja ki *maga ellen a legvörösebb terrort.* Kár tehát fáradni azokkal a riogató pinkátokkal, mert hiszen Magyarországon olyan csudálatosait szépen épül ki az új világrend, hogy halálos bűn megzavarni az építős nagyszerű munkáját és tessék tudomásul venni, hogy *a vérengzés, gyűjtogatás cs fosztogatás η proletárok diktatúrájának egyáltalában nem célja.* A munkások győzni akarnak és hn már győztek, akkor dolgozni, dolgozni, dolgozni...

„Az Ember“ következő, április 8-án megjelent számában írtam „*A mi diktatúránk*“ című vezércikket, amelyet szóról szóra leközlök itt:

A mi diktatúránk.

A magyar tanácsköztársaságot hűségesebben és alázatosabban nem lehet szolgálni, mint ahogy én szolgálom. A. proletárdiktatúrának odaadóbb, őszintébb és lelkesebb híve nem lehet senki, mint én. És amíg a proletárság át nem vette az uralmat addig nálamnál szélsőbb álláspontot elfoglalni valóban nehéz volt és aki Imliább állt. mint én — az tetette magát. Jogom van tehát föltételezni és elvárni, hogy engem senki konzervatívnek, reakciónak vagy akár kispolgárnak ne tartson, mivelhogy én valóban akkor voltam nyílt és őszinte forradalmár, amikor ez járt némi rizikóval, amikor ezért még igen könnyen leüthették az ember fejét a nyakáról. Az én hangom nem tanulta meg az úgynevezett mérsékelt tónust, az én hangom mindig kurjantott, harsogott, üvöltött, ordí-

tott és mennydörgött. Az én hangom nem lágyult el soha azokkal szemben, akik kifosztották és rabságba is rázták és megcsapolták a népet és az én számonkérő szavam nem ismert irgalmat a véreskezű hóhérokkal és naplopó zsarnokokkal szemben. Ez tegnap még így volt. De ma? Ma már a proletariátusé Magyarországon minden hatalom, a tanácsköztársaság csodálatos éte szent épületet építjük, föl és a proletárdiktatúra parancsait mindenki alázatosan teljesíti.

Hát hiszen itt van az, amiért én verekedtem, ez az, amiért küzdöttem, szenvedtem és harcoltam, hát akkor mit akarjak még? Nem vagyok következetlen és nem vagyok reakciós, hanem következetes vagyok és forradalmár vagyok, amikor *most már nem hirdetem az engesztelhetetlen gyűlöletet, nem mennydörgöm az irgalmatlan számonkérését*, hanem csöndesen és zajtalanul részt akaróik venni abban a korszakos, nagy munkában, amely most Magyarországon folyik. Mi ebben a pillanatban győzők vagyunk és a győzelemhez nem kevesebb *józsanság*, fegyelem és elszántság kell, mint magához a harchoz. *Mi nem azért győztünk, hogy most azután eltiporjunk mindenkit, aki valaha ellenségünk volt.* Aki ma ellenszegül, aki ellenforradalmat próbál szítani, áld nem engedelmeskedik a proletárok diktatúrájának, aki nem szolgálja minden erejével és munkájával a tanácsköztársaságot, azt valóban el kell taposni. Mert ezt a proletárdiktatúra és a tanácsköztársaság életérdeke parancsolja. De *ahol nincs ellentállás*, ahol semmi nyoma az ellenforradalomnak, ahol minden hajlandóság és készség megvan úrra, hogy a proletár diktatúrát szolgálják, *ott vérszomjason Pusztítani, megtorolni, fenyegetni, terrorizálni, ez céltalan, ostoba és bűnös politika.* A burzsoázia tegnap még a mi ellenségünk volt és a munkásság vasöklének kellett lesújtani rá, hogy összetörjön. De összetört, elvtársak, de darabokban hever, de porbasujtottan szédoleg ennek az országnak a polgársága, tehát *most már nem kell a mi nagy erőnkkel tovább odavagdálni a fejére.*

A magyar viszonyok és az orosz viszonyok között fönnforgó nagy különbségeket ki ne látná! Ki ne tudná, hogy Oroszországban a) bolsevikieknek hatalmas ellenfelük volt, a menseviki párt és azonkívül a burzsoázia ellenforradalma. Magyarországon egységes munkáspárt van és a burzsoázia — őszintén nem. őszintén, — de — meghódol. Minthogy pedig *a proletárok igazságtévő uralma senkit sem akar oktanul elnyomni, tehát nincs más hátra, mint hogy a polgári rétegeket föl kell használni a maguk képességeinek és hajlamainak megfelelő munkakörben a tanácsköztársaság szolgálatában.* Végzeis *nem akarhatunk arégi munkáselnyomás helyett most egy újfajta polgárelnyomást*, mi azt alkarjuk, hogy a heuyélők, mágnások, földesurak, papok, bérlők és bankok kezéből kivegyük a hatalmat és letegyük; a dolgozó munkások kezébe és mindenkinek a munkáját föl akarjuk használni és mindenkinek a munkaerejét értékesíteni akarjuk. Valóban *nem célja a proletárdiktatúrának, hogy bárkit is nyomorúságba taszítson és éhenhalásra kónyszerítsen és az egykori gazdagoknak is meg kell találniok munkásexistenciájukat, mert valóban a tegnapi burzsoá családapának is megvan a joga ahhoz, hogy elartsa feleségét és gyermekeit és aki ebben a törekvésében a tegnapi burzsoáziát meg akarja akadályozni, az vérszomjas, elvokult politikát követ, olyan politikát, amely előbb-utóbb magát a proletárdiktatúrát és a tanácsköztársaságot 'sodorná veszedelembé.* *Az emberi élet nívójának egyetemes fölemelése a mi célunk s nemcsak azt akarjuk, hogy gazdagok és bőségben dúskálódók ne legyenek, de alkarjuk és meg is fogjuk csinálni azt is, hogy a szegények és éhezők ne legyenek a proletárok uralmának országában.* Világosan és határozottan: *a tanácsköztársaság nem akar: mesterségesen új proletariátust tenyészteni.*

A munkásság fegyelmezett soraiban nem is lehet kétség

aziránt, hogy céltudatos komolysággal és minden pusztító indulattól ment okossággal akarják fölépíteni az új berendezkedést. Az is kétségtelen viszont hogy vannak megvadult túlzók, akiknek nem tetszik az, hogy rendben és fegyelemben történik meg a nagy átalakulás, akiknek végcélja a megtorlás, a rombolás, a zavar és az általános oktalanság. Ezeknek a vérszomjasoknak túlnyomó része azonban soha életében nem vett részt a munkásmozgalmakban. Ezek soha kockázatot nem vállaltak és munkát neon végeztek a proletárság évtizedekre visszanyúló nehéz harcaiban, ezeknek legnagyobb része a polgári kormányzatok hatalmi eszköze és lakója volt, ezek a háborúban pofozták, rugdalták és gyilkolták a közkatonákat. Ezek tegnapról-mára szocialisták, kommunisták és anarchisták lettek és mást ugyanolyan vadállati dühvel vetik magukat a tegnapi polgárságra, mint ahogy tegnapelőtt még a munkásság ellen rohamoztak. És ezek a vérbeborult szemű alkalmi szocialisták azok, akik egy netaláni és a hitünk szerint teljesen kizárt fordulat esetén hóhéraivá lennének a munkásságok. Ezek az obskúrus elemek néhány jóhiszemű, jószándékú, de téves utakon járó munkástól is támogatva, akarnak most szélsőbb politikát csinálni, mint Kun Béla elvtárs, mint Landler elvtárs, Vántus elvtárs. Vágó elvtárs és mint a többi évtizedes barcokban megedzett és kipróbált vezérei a magyar proletárságnak. Ezek a zavarosfejű alkalmi vadállatok, akik nem hoztak áldozatokat azért, hogy ez a korszakos fordulat megtörténjen, akik tussoltak, amikor Kun Bélát fejbe verték a rendőrök, akik tapsoltak a kommunista és szocialista üldözések minden változatának, akik Tiszáék és Szerényiék rémuralmának árnyékában hűsöltek, amikor Landler elvtárs és Hamburger elvtárs forradalmi szereplésükért börtönben ültek, akik még nem is hallottak arról, hogy mi a szocializmus, amikor Weltner elvtárs már évekig raboskodott az ország különböző tömlőceiben. Ezek a semmiházi tacskók most vérebeikként száguldanak végig a városon és olyan vakmerő garázdálkodást visznek véghez, hogy az embernek minden hajszála az égnek mered a rémületből, amikor hallja hóhér tevékenységüket.

Ezek a vörös színektől viritó zöldek törnek be éjnek idején magánlakásokba rekvirálni, spajzokat és ékszerdobozokat kiüríteni. Ezek lépnek föl magános nőkkel, védtelen gyermekekkel és tehetetlen öregekkel szemben olyan barbár és vérlázító módomban ahogy fegyelmezett, szervezett munkás sohasem, tudna kiszolgáltatott emberekkel föllépni. A munkások mindenkor fölfegyverzett ellenfelekkel küzdöttek, de ezek az ingyenélők, ezek a semmiházi martalócok csakis védtelen és kiszolgáltatott embereken próbálnak zsarnokoskodni és átázolni, amíg a munkásság ökle bele nem vág az ábrázatukba, hogy észretéritse őket. A mi véleményünk szerint az igazságtézés munkáját a burzsoáziával szemben csakis szocialista fegyelemben nevelkedett szervezett munkások gyakorolhatják, tehát csakis és kizárólag munkásoknak van hivatottságuk és joguk rekvirálni a különböző hivatalok nevében, mert a munkások, akik annyit szenvedtek és küzdöttek azért hogy végre hatalomra jussanak, sohasem fognak visszaélni hatalmukkal és a munkások, akik a maguk keserves tapasztalásából tudják, hogy mi az. elnyomottnak lenni, oktalanság nem akarnak senkit elnyomni. A legsürgősebb teendő tehát hogy a hivataloknak a közönséggel érintkező szerve mindenhol a munkásság soraiból kerüljön ki és akkor fölösleges és semmiképpen sem kívánatos rém-üldözés helyett nyugalom és őszinto megnyugvás lesz úrrá a fölzaklatott kedélyeiken. Szervezett munkásokat az exponált pozíciókba, de egyebekben munkát adni mindenkinek, aki dolgozni akar és a tegnapi burzsoáziát is megértő módon fölhasználta a tanácsköztársaság hűséges szolgálatában. Elnyomni, eltiporni és tönkretenni csak azokat kell. akik ellentállnak, akik ellenforradalmat próbálnak csinálni.

Én nem bánom, ha akármilyen gyanúval illetnek is engem *az újsütetű forradalmárok, akik vérengzeni és pusztítani akarnak, én nem bánom, ha konzervatív és reakciós híreket keltik is, mégis elmondom ezen a helyen azt, amit gondolok, érzék és hiszek. Nekem jogom van szembeszállni azokkal a zavaros fejű túlzókkal, akik szocialista nevelés híjján most akarnak úgynevezett szélsőbal politikát csinálni, amikor az egész ország balfelé lendül, amikor maga tanácsköztársaság olyan szélső forradalmi politikát csinál, hogy aki annál szélsőbb, az valóban csakis az martalóca és szélhámosa, kártevő kalandora a mostani nehéz napoknak. Én eleget küzködtem és szenvedtem azért, hogy a dolgok idáig fejlődjenek, én állandóan vagy másfél évtized óta, a börtönajtókban, járok, a ballábam mindig a fogházban volt, hivatalos akták egész tömege szól arról, hogy engem mindenáron hősi halottá szeretett volna avatni a Tisza-kormány és panamistákkal, miniszterekkel, bankárokkal, föl; desurakkal, én akkor verekedtem még, amikor ehhez kellett nemi bátorság és —, tessék csak visszaemlékezni — a háborús rémuralom legszebb korszakában Szterényi József gyűjtőfogházi törzsvendég akkor még teljhatalmú miniszter, külön rendeletet adott ki hogy az én kis lapom meg ne születhesse. Én tehát elbírom és könnyen elviselem azt a vádat, hogy reakciós vagyok, azért, mert én akkor irtottam a rabszolgatartó burzsoáziát, amikor az övé volt még minden hatalom és *ma nem tekintem többé ellenfélnek őket, hanem igaz szívből örülve annak, hogy a munkásság kicsavarta, kezükből a hatalmat, igazságosnak, helyesnek és a proletáralom érdekében valónak azt tartom, hogy az ő munkásaikat is föl kell használni a tanácsköztársaság szolgálatába. A megtorlás és a büntetés teljesen fölösleges és okatlan dolog, inert hiszen a büntetés befejeződött azzal, hogy elvettük a burzsoáziától a hatalmat. A forradalmi kormányzó tanács most már nem pusztítani, hanem építeni akar és a proletárok uralma éppen azt akarja, hogy minden dolgos ember éljen és boldoguljon, hogy éheznie ebben az országban senkinek se kelljen, hogy szűkölködő asszonyok és nymorgó kisgyermekék itt ne legyenek. Ez a becsületes proletárpolitika és nem szégyen az, ha a proletárdiktatúra idején is szépen, nyugodtan bevalljuk emberi érzéseinket, mert hiszen a proletárok nemcsszívé, jóérzésű, derék, hűséges és igaz emberek. Göndör Ferenc.**

Aki tudja, hogy mit jelentett abban az időben ez a cikk, annak nem kell sokat -10 magyarázni. A terrortól agyonrémült, polgárság körében hihetetlen megkönnyebbülés és valami csodálatos, tavaszi fölenyhülés jelentkezett, aminek hatása hosszú időn keresztül érezhető volt. Hogyne, hiszen *ez volt az első bátor és kemény hang a terror ellen* és nem csoda, ha az emberek fölléleztek és bizakodva, boldogan adták tovább „*Az Ember*“-nek ezt a számát és tartok tőle, hogy cikkem hatása messzibbre menő volt, mint ahogy én azt magam is szerettem volna. Mondanom sem kell ugyanis, hogy tőlem semmi sem állt távolabb, mint az a szándék, hogy ellenforradalmat csináljak, mert hisz én valóban a szocialista társadalom nagy gondolatáért lelkesedem és az volt a véleményem, hogy a hatalom igenis a dolgozókat illeti meg. „*A proletárdiktatúránk*“ című cikkem azért íródott, mert minden emberi érzésem lázadoz minden fajta terror ellen és az emberek barbár kínzása és gyötrése ellen. Szocialista meggyőződés, hogy ez a ásta alá

elsősorban a proletárdiktatúrát és nemcsak az üldözött polgárságot akartain megvédelmezni ezzel a cikcimmel, hanem szilárd véleményem szerint magát, a szónak tiszta és nemes értelmében vett szocializmust is védelmeztem akkor, amikor szembe szálltam az örvényező terrorral. Annyira fontosnak tartottam a terrorral szemben való elszánt küzdelmet, hogy ugyanebben az időben egy napon irtain vezércikket a „Népszavá“-ban s a „Vörös Újság“-ban, mindkettőben hevesen ostromozván a felelőtlen elemek terrorját. A „Népszavá“

Írott vezércikkem — „*A forradalom martalócai*“ volt a címe — országoszerre kitörő örömet eredményezett, hetekig erről beszéltek az emberek és igen nagy föltűnést keltett a „Vörös Újság“-ban közölt, „*A forradalom rendje*“ című vezércikkem, amely *ebben a lapban szokatlan módon szállt szembe 'a terror martalócaival*. Ezekben a forró napokban, heves sajtókampányom mellett még arra is volt időm, hogy a kormányzótanácsához *beadványt intézzek*, amelyben fölpanaszolva azt, hogy városszerre felelőtlen elemek rekvirálásokkal, *fosztogatásokkal és bántalmazásokkal kínozzák az embereket, azt javasoltam, hogy a kormányzótanács sürgősen állítson föl egy panaszirodát*, megfelelő személyezettel, nyilvánosságra hozott telefonszámokkal, ahol mindenki azonnal bejelentheti a sérelmét. Előterjesztésemben *karhatalmat is kértem* a panasziroda számára, hogy azonnal *ártalmatlanná, lehessen tenni azokat, akik ellen jogos panasz érkezik*. Olyan fontosnak és sürögnek tartottam ezt a kérdést, hogy magam akartam vállalkozni ennek az intézménynek *önzetlen* megszervezésére. írásos beadványom megtalálható a proletárdiktatúra okmánytárában.

„Az Ember“ április 8-iki számában jelent meg a követő burzsoá levél:

Burzsoá levél „Az Emberihez.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Csakis szocialista orgánumban számíthatok levelem közlésére, annak megválaszolására vagy az abban közölt kérésem teljesítésére. És lia szocialista orgánumhoz fordulok, akkor az csakis „Az Ember“ lehet, mely közölte a „Bolshevik! levelet“¹ akkor, mikor a „bolszeviki“ szó még nem volt ünnepest primadonnája polgári újságjainknak.

Talán helyet ad ön egy „Burzsoá levélnek“ is, talán megvilágítja helyesen a helyzetet, megteszi a szükséges lépéseket kívánságom teljesítésére és rámutat arra az útra, melyet a burzsoáziák a proletárállam'ban el kell foglalnia; ezzel elfordít sok töltött revolvért emberi homlokokról,' megakadályoz esetleg egy *testvérháborút és hasznos munkásává* avatja a proletárállam'ialc esküdt ellenségét: a polgárt.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr! Az április 1-jei munkástanácsülések beszámolójában olvasom, hogy Szabó Károly rámutatott

arra, hogy a polgárság ma még jobban dőzsöl, mint valaha. Fölteszem, hogy Szabó Károly a dőzsölés alatt a henyéltést értette — mert dőzsölő kedve ma igazain csakis a bolondnak lobot — és akkor neki igaza van. A polgárság ma nem dolgozik, mert a polgárságnak nincs dolga és nincs munkakedve. Az a lelki deprimáltság, mely a napról-napra megjelenő új rondatelekből származik, melyek a polgárságot gyökereiben támadják meg, legyűrik, összehajlítják, megsemmisítik, nullára redukál minden munkakodvet, minden, produktív munkának létfeltételét.

És: sehonnan egy vigasztaló szó, egy reménysugár. Sújtják pedig ezek a rendelkezések nemcsak a henyéltő, tőkéjéből, részvényeiből élő tunya polgári osztályt, melynek tényleg már el kell tűnnie, hanem a dolgozó polgárt is, aki munkásaival együtt dolgozott évek hosszú során keresztül, ezekkel együtt kereste meg mindennapi kenyerét, együtt törülve le velük szellemi és fizikai verejtékét, ki nem dőzsölt, nem henyélt soha életében, ki dolgozó gyermekeket nevelt, kik nem az esetleges örökségből, hanem a maguk munkájából akartak megélni.

És sújtják ezek a rendelkezések mindazokat az ezer cs ezer 18 éven fölül fiatal embereket s ifjakat, kik kereskedelmi iskolákat végeztek és kivéve, ha jelenleg nincsenek valamely pénzintézetnél, egzisztenciájukat látják veszélyeztetve és pláne, im a háború miatt állásnélküliek, rettegve néznek a sötét jövő felé. Dolgozni akarnak ezek az emberek, de nem tudnak. Földmunkára nincs meg a szükséges fizikumuk, ipari munkára nincs képzettségük.

A szocialista meggondolt elemek nem is akarhatják ezeket megsemmisíteni, bár tudják, hogy ezek már nehezen lesznek ily módon beilleszthetők az új társadalomba és nem is akarhatják ezeket az új berendezésekben képességüknek és fizikumuknak ily nem megfelelő. munkára fölhasználni, ahol legteljesebb mértékben kell, majd kihasználni az egyéni képességeket.

Kérem tehát, mélyen tisztelt Szerkesztő Urat, működjön közre, hogy állíttassék fel egy munkaközvetítő iroda, ahol képességeik és nem protekció szerint helyeztessenek el azok a „ma még burzsoá, holnap proletárok, akik akár ma állanak munka nélkül, akár pedig a napokban lesznek kénytelenek a magánkereskedelem megszűnése következtében új állás után nézni. Ezer és ezer új hivatal kell majd az államnak, melyeknek megszervezéséhez kérjük, használjanak föl bennünket is, hogy közreműködhesünk az új állam megeremtésében és elhelyezkedhesünk benne mielőbb.

Ebben kérem a mindíg emberiesen gondolkozó „Ember“ támogatását.

Kiváló tisztelettel

P. F.

Összeütközésem Lukács népbiztossal.

De nemcsak a fegyveres Lenin-gyerekek ellen kellett harcolni, hanem hadat kellett üzenni *az irodalom és művészet Lenin-gyerekeinek is*. Ezen a területen is hajmeresztő dolgok történtek és ismét csak én voltam az, aki szembe szálltam a diktatúrát kisajátító örült költők, írók és művészek hadával, sőt szembe mertem szállni ennek a hadnak legfőbb patrónusával és kongeniális tenyésztőjével, Lukács György népbiztossal. Nekem ez a degenerált, vérszomjas és milliomos

kommunista Lenin-fiú sehogy sem tetszett és közveszedelemnek tartottam hóbortos garázdálkodását. *Az Ember* április 15-én megjelent számában az én kérésemre Kéri Pál meg is írta „*Máca*“ című cikkét, amelyben kegyetlenül nekitámadt Lukács Györgynek és az egész irodalmi és művészeti stréberhadnak. Nahát lett ebből hadd el hadd! A terroristák amúgy is állandóan lesben álltak *Az Ember* ellen, amelyet most azután a legnagyobb hivatalos aparátussal *elkoboztak és kormányzó tanácsilag mindjárt be is tiltottak*. Persze, ez még nem volt elég és a „Vörös Újság“ április 16-iki számában „*Letörni a kultúr ellenforradalmat!*“ címmel durva támadást intézett *Az Ember* ellen, Kéri ellen és énelenem. Én a másnap reggeli *Népszavában* hosszú cikkben tettem magamévá mindazt, amit Kéri Pál írt és újabb vádakát emeltem a diktatúra irodalmi és művészeti haszonélvezői ellen. Erre a „Vörös Újság“ április 17-iki száma újra nekem esett és most már nemcsak irodalmi, hanem *politikai ellenforradalom* szervezésével rágalmozott meg oldalnyi cikkében. Én a „Népszava“ másnap reggeli, április 17-iki számában „*Ne bántsd a Mácat!*“ címmel, feleltem, hosszan és keményen és miközben elmondtam nézeteimet a *Balázs Bélák* és a *Kassákok* művészeti garázdálkodásáról, a többek között ilyeneket írtam a „Vörös Újság“ kis szemtelenjeiről:

Már megint olvasom a Vörös Újságban, hogy én irodalmi és politikai ellenforradalmat csinállok immár a *Népszavában* is. szóval, hogy én egy közönséges ellenforradalmár vagyok, akit le kell törni. Ma is megtehetném azt, hogy mosolygok ezen a buta rágalmon, de most azután már megengedek magamnak egy kis egészséges gorbábkodást is. Aki azt mondja vagy azt írja, hogy én ellenforradalmár vagyok, az olyan éretlen ifjú, aki bizvást megérdemelné, hogy nyomban forradalmi törvénytörvénysek elé állítsák. Én nem tudom, hogy miféle csodabogárnak engedik meg ott, a Vörös Újság szerkesztőségében, hogy rólam ilyen alantas modorban firkáljon és nem érdekel, hogy miféle *tacskó* meri az én szocialista meggyőződésemet fölülbírálni. Én ismerem ezt a szedett-vedett népséget, amelyik *néhány héttel ezelőtt még nyúzó pénzüzetek kis ablakoskái mögött váltoóvatolásokban szorgoskodott* és most egyszerre, mint a szocialista tudomány pápája mindenkit bepiszkol, akinek valaha a magyar munkásmozgalomban küzdelmes reszoés szerepe volt. Ezek *tacskók* a maguk példátlan tolatkodó módján, előtérbe nyüzögtek most és kígyót-békát kiáltanak a munkásság minden régi és kipróbált harcosára, amíg egyszer *a munkásság egyetlen mozdulattal le nem rázza őket legfrissebb közgazdasági tevékenységük színteréről*, mert ezeknek *a nyelvélő kölyköknek* semmi néven nevezendő közösségük a magyar munkássággal nincs, soha nem is volt. Mégis csak tűrhetetlen tehát, hogy most egyszerre a munkással tó területeit is ellepték és onnan *köpködhetnek* mindenkire, aki nem indul az *ő bankokban tanult vérszomjas ösztöneik* után.

Egyébként is bejelentettem a „Népszava“ hasábjain, hogy az irodalmi és, művészeti korrupció ellen *továbbra is harcolni fogok*. Erre azután, a „Vörös Újság“ április 18-iki

számában Lukács György népbiztos „*Fölvilágosításul*“ címen hallatlanul buta és nagyképű nyilatkozatban vette védelmébe a hivatalosan kitartott és terjesztett „Ma“ című folyóirat sültbolondjait, Balázs Bélát, Kassákot, Mácát és utóbbit mind, engem viszont természetesen támadott és sűrűn refrénszerűen ismételtette rólam azt a lankadt szellemességet, hogy én *irodalmi csomagolásban politikai bombát hajítok*“ Lukács népbiztos úrnak ezt a förmedvényét *minden napilapnak muszáj volt leközoelni*, nekem azonban már nem volt szabad válaszolnom, ezt *megtiltotta a kormányzótanács*. Tehát a vitát hatalmi szóval, egyoldalúan lezárták, a lapomat elkobozták és betiltották és Lukács népbiztos buta nyilatkozatát kutya-kötelessége volt minden lapnak leközoelni. Ekkor nagyon keserűt nyeltem és nagyon mélyet sóhajtottam. Azt gondoltam magamban, hogy mégsem olyan gyönyörű dolog ez a proletárdiktatúra, ahol énnekem ennyire kussolnom kell. ahol ilyen sokszorosan megbüntetnek azért, mert egy eleven népbiztost hivatali működésében kritizálok és ahol az egyéni zsarnokságot így táplálják és rászabadítják a kritikára. Azt gondoltam magamban, hogy még sincsen az egészen rendjén, hogy ilyen sokszorosan megbüntetnek engem azért, mert Lukács György elvtársról elmondottam a véleményemet, hiszen a reakció legdühösebb korszakában még *Tisza* Istvánról is szabad volt véleményt kockáztatni és ezért nem járt elkobzás, betiltás egyoldalú válaszáds és a vitának hatalmi szaval való befejezése. Már pedig *Tisza* István arcához mégis csak jobbanillett a zsarnokság, mint szegény Lukács György tépett, csúnva, exaltált fizionomiájához. Ha már zsarnok, mégis csak inkább *Tisza* legyen, mint Lukács György gondoltam rezignáltanmagamban ln, aki pedug nem valami túlságosan lelkesedtem annak idején *Tisza* Istvánért. Nagyon fájdalmas kiábrándulás volt nekem ez a Lukács-kaland és csüggedten csóváltattam a fejemet.

Vagy: hat hétig volt betiltva „Az Ember“, amíg végre újra megengedték a megjelenését. Május 29-én jelent meg a legközelebbi szám és én természetesen semmi koncessziói nem tettem, egyetlen árnyalattal vissza nem táncoltam, ellenben folytattam ahol elhagytam és megismételtem minden vádaimat, sőt rá is dupláztam. Ennek a számnak vezető cikke-ugyanis így hangzik:

Az ember

Hetek múltak el azóta, hogy „*Az ember*“ hasábjain utoljára szólhattam az olvasóhoz. Nekem őszinte és komoly szomorúság volt hogy elmúlt egyik hét a másik után és ez a kis lap nem jelenhetett meg Budapest utcáin, nem szólhatott a közönséghez a maga közvetlen igazságkereső és megalkuvást nem tűrő hangján. Mindenki

tudja, hogy *Az Ember* nem a maga jószántából mondott le a szólójogáról, hogy ez a lap azért nem jutott közel két hónapig az olvasó elé, mert nem engedték oda. Most ismét megadták nekünk a szólás jogát és mi boldogan és szívdobogva megyünk ki ismét az utcára és a régi harcos kedvvel süttetjük magunkat az áldott májusi napfénytől és a mi szabad hangunk is elvegyül a pesti utca beszédzsívájában és a mi friss színünk is fölolvad Budapest diadalmas, virító pirosságában.

Akik idáig is szívesen hallgatták meg minden héten a mi szavunkat, azokkal meghitt, bensőséges, közös családi ünnepünk nekünk ez a nap, amelyen ismét kinyithatjuk a száukat és kitarhatjuk a szívünket és úgy, ahogy régen szoktuk, elmondhatjuk azt, amit gondolunk, amit érzünk, amit szeretünk, amit nem szeretünk, amit kívánunk, amit akarunk és amiért verekedni tudánk. A mi régi híveinknek, barátainknak üzenjük meg ezen az ünnepi napon, hogy a némaság korszaka csak azt jelentette számunkra, hogy *nem beszélhettünk*, de egyebekben *mi nem változtunk meg*, mi a régiek vagyunk és ugyanazokért az eszmékért lelkesedünk, mint a múltban és *ugyanazokat a jelenségeket tartjuk kárhozatosaknak ma is. mint tegnap*. A régiek vagyunk ma is, azok, akiiketszerettek és gyűlöltek, akinek a szavát közöny, megértés, ügyelem és semmibehevés fog'adta, aszerint, hogy a világmegváltó szocializmus vagy a sötét reakció meggyőződöttje volt az, aki a lapot kezébe vette. Szocialista meggyőződésünket a maga érintetlen szűziességében visszük ki ismét harcos kedvvel a porondra, a proletáralom mindennél szeutebb céljait akarjuk szolgálni egész erőnkből, odaadó hűséggel és a lelkesedés áhitatos fanatizmusával. Igenis, a dolgozók uralmát szolgálja minden szavunk, minden akaratumk, minden idegszálunk. Aki ellensége a munkásosztály gazdasági és politikai hatalmának, aki ellenforradalmár és fehérgárdista, azzal szemben mi nem ismerünk kíméletet, nem ismerünk irgalmat, annak mi halálos ellensége vagyunk...

Sziklaszildrdan megállunk amellet a meggyőződésünk mellett, hogy az uralomra került proletariátusnak igenis emberségesen kell élni a hatalmával és távol állunk azoktól, akik az ok és cél nélkül való kegyetlenkedést hirdetik, akik a hatalmától megfosztott burzsoázián minden szocialista gondolkozástól idegen módon, még külön tobzódni akarnak. Ezekhez a vérszomjas elemekhez nekünk semmi közünk, mi Morgan elvtársnak csak a minapi munkástanács ülésén kifejtett véleményét hirdettük az első perctől fogva és hirdetjük ma is: minden eszközzel és minden áldozattal meg kell védelmezni a proletárok uralmát, de a munkásság legyen nagylelkű, legyen nemes és ne éljen vissza az ő hatalmával. Aminthogy a magyar munkásság nem is ól vissza, aminthogy a magyar proletariátus valóban olyan nagylelkűen és nemesen gyakorolja a hatalmat, olyan nobiles az ő uralmának eszközeiben, amilyen a burzsoázia sohasem volt és amilyen soha nem is tudna lenni. De hiszen azért szocialista meggyőződésű a szervezett munkásság és azért

vallom én is magamat szocialistának, mert a szocialisták minden tekintetben különbek, *emberségesebbek, humánusabbak és igazságosabbak a polgári osztályoknál.* Nekünk szocialistáknak *nem kell kegyetlenséget és vérszomjat tanulnunk a burzsoáziától,* nekünk egyáltalán nincsen semmi tanulnivalónk a polgárságtól, *de tanuljon a burzsoázia tőlünk, szocialistáktól emberséget, humanizmust, jóságot, tisztaságot.*

Hangosan akarom kihirdetni, itt „*Az Ember*“ újjászületett hátsábjain, hogy irodalomban, művészetben *változatlanul és föntartás nélkül vallom mindazt, amit idáig vallottam.* Vallom azt, hogy íróknak és művészeknek *kataszterbe való osztása ostobaság,* vallom, hogy Balázs Béla *ijesztően tehetségtelen* író, akinek semmi joga, semmi hivatottsága színházi és irodalmi kérdésekben diktátori szerepet játszani. Általában bűnnek, végzetes eltévelyedésnek tartom, hogy irodalmi és művészeti kérdésekben bogaras és közepes képességű stréberek diktatúrát gyakoroljanak, valaminthogy semmiféle lángelmének nem ismerném el a diktátori jogosultságát éppen ezen a területen. A proletárközvélemény egyedül illetékes arra, hogy Írókat és művészeket elfogadjon vagy visszautasítson és semmiféle Balázsok, Máczák és egyebek nem bitorolhatják a munkásságnak ezt az ítéletmondási jogát. És mindenkivel szemben vállalom azt a meggyőződésemet, hogy az a vegyes társaság, amelyik a „Ma“ című humorisztikus hetilap körül csoportosul, egyáltalán nem hivatott arra, hogy a proletariátus irodalmi és művészeti igényeit kielégítse, nemcsak irányító szerepre nem hivatottak ezek az érthetetlen, zagyva költészek és firkászok, hanem egyetlen sorukat sem szabadna lenyomatni, mert hiszen a munkásság nagy tömegei idegenül, közönyösen vagy legjobb esetben az enyhe derű érzésével állanak ezekkel a rejtelmes irodalmi rébuszokkal szemben. Kötelességünknek fogjuk tartani, hogy az *ilyen káros irodalmi és művészeti tévelygésekkel szemben főlemeljük tiltakozó és visszautasító szavunkat,* mert ezt elvárhatja tőlünk a munkásság és mert ezzel csak a proletárkultúra érdekeit szolgáljuk.

„*Az Ember*“ nem is tudna másmilyen lenni, mint amilyen volt; elsenyvedne, ha meg kellene tagadnia önmagát, ha meg kellene alkudnia, ha koncessziókat kellene tennie. Ezt ez a mi kis lapunk nem tudná megtenni és ha bárki ezt követelte volna tőlünk, akkor ma nem jelentünk volna meg az utcán. Akkor inkább örökre elméltünk volna. Ám ezt mi tőlünk nem igényeli senki, sem, visszaadták nekünk a teljes szólásszabadságunkat, mert a magyar tanácsköztársaság van ma már olyan sziláig! és olyan brós, hogy könnyen elviseli azoknak az ellenőrző kritizáló szavát, akik forradalmi hiten vannak, akik hűséges és ineggyőződéses szolgálói a proletárok uralmának. Ezekkel az érzésekkel, ezekkel a hangulatokkal lépünk ki ismét a napsütéses májusi utcára és kívánunk minden dolgozó és uralkodó proletárnak szívből jövő, harcos' jónapot.

Göndör Ferenc.

Ugyanebben a számban külön cikk vitatja a kritika jogát és egy másik közlemény leleplezi a pestmegyei direktórium tagjait, kimutatván, hogy zsaroló álhírlapírók kerültek a proletárdiktatúra vezető pozícióiba. Ebben a lapban és ettől fogva „Az Ember” minden számában éles támadás van Lukács György népbiztos rögeszméje, az Írói kataszter ellen, a „Ma” című lap ellen és a legkülönbözőbb korrupt tünetek ellen. „Az Ember” június 5-én megjelent számában írta *Kunfi Zsigmond* a következő nevezetes vezércikkét:

A diktatúra módszerei.

A munkásság soraiban egy bizonyos nyugtalanság és elégedetlenség észlelhető. Vannak olyanok, akik azt gondolják vagy legalább azt szeretnék, hia ez az elégedetlenség és nyugtalanság fegyverré válnék a diktatúra eszméje és intézménye ellen. Ez a megítélés téves és ez a reménykedés hívságos: a munkásság óriási tömegei szilárdan állanak a szocializmus mellett, rendületlen ellenségei a kapitalizmus föl támaszt és ára irányuló minden törekvésnek és tudják, hogy a szocializmus építő munkáját hatékonyan a diktatúra-akta korlátlan hatalommal lehet elvégezni. Nincsen egyetlen volt szociáldemokrata sem, aki hozzájárulna ahhoz, hogy a magántulajdon rendszere visszaállítassék. A munkásság egy részének soraiban mutatkozó elégedetlenségnek és nyugtalanságnak *nem* a diktatúra *ténye*, a forrása és így ez a nyugtalanság nem is irányul a diktatúra eszméje vagy intézménye ellen.. Súlyos gazdasági és politikai bajainknak kútfeje: az öt éves háború szörnyű öröksége. A pénzválság és az élelmezés válság alig volna kisebb demokratikus kormányzás alatt, mint ma; mindez a háború okozta elszegényedésnek és nem a politikai kormányzás formájának az eredménye. De még ha az éhség és a gazdasági válság nehezebbé válik is azért, mert proletáruralom van: ezt a baj-több letet el kell viselnie a munkásságnak és hajlandó is elviselni azért, hogy nagy történelmi hivatását a szocializmus fölépítését elvégezhesse. Azzal is tisztában van mindenki, hogy zavarok, visszaélések, a társadalom mélyén leülepedett salak fölkavarása és az emberi lelkekben szunnyadó kezdőleges ösztönök bizonyosfokú fölkorbácsolása nélkül soha sem mentek végbe forradalmak. Rendetlenség és fölfordulás szükségszerű velejárója minden forradalomnak. amelyeknek éppen az a lényegük, hogy a társadalom fejlődésének rendes monete megszakad és ugrásszerű tempókkal rohan előre a világ.

Ellenben igen sokan vannak a munkások soraiban, akik a diktatúra kezelésének módszereiben aggodalommal látják *egy bizonyos fokú mérsékletnek, a viszonyokkal való számolásnak a hiányát*, amelyre pedig súlyos belső és külső politikai helyzetünk miatt nagy szükség volna. Én magam is azok közé tartozom, akik

mindaddig, amíg a diktatúra teljes érvényesítésének feltétele: a nemzetközi forradalom be nem következik, *mérsékeltbb és lassúbb tempójú, politikát tartanak szükségesnek, mint amilyent eddig csináltunk. Ennek a mérsékletnek a cselekedetekben is meg kellene nyilvánulnia* noha ezen a téren már sok, bizonyos rétegekkel, például a parasztsággal szemben talán túlsok is történt. Nehéz megtalálni a szocialista igazságot és következetességet abban, hogy a földműves megtarthat magántulajdon gyanánt 100 hold földbirtokot, vagyis 500.000—1.000.000 korona között ingadozó vagyont s azonfölül még adómentességet is élvez s másrészt, hogy a városi polgárságnak ugyanolyan jogos vagy jogtalan úton szerzett sokkal kisebb vagyonát teljesen elkobozzuk. Ha átmenetileg szükség van kompromisszumokra is — szerintem erre igenis szükség van, — akkor ennek egyenlően és egyenletesen kell kiterjedjen a társadalom, valamennyi nem-proletár rétegére; aki ellenben elvi, ellensége minden kompromisszumnak, annak nem szabad ilyen kiáltó igaztalanságokkal ellenforradalmárokká tenni azokat, akik egyébként is elnyerhetők vagy legalább semlegesíthetők volnának a diktatúra szempontjából.

A diktatúra cselekedeteibe csak egyenletességet kellene behozni, mivel a viszonyok nyomása alatt ezek a cselekedetek amúgy is számolnak a valóságadta ellentállásokkal. Viszont nagyon fontos, volna, ha a szavak és a politika általános szellemi összhangban volnának a cselekedetek nagy részében megnyilatkozó eme helyes és szükséges mérséklettel. Mi szükség van arra, hogy a fronton folyó offenzívával egyetemben meginduljon itthon az offenzíva azok ellen a szakszervezetek ellem, amelyek megcsinálták a hadsereget? Bebizonyosodott, hogy sem a pártszervezetek, sem a munkástanácsok, sem a proletárállam más szervei nem tudták megteremteni a hadsereget, ellenben a szakszervezetek igenis alkalmasak és képesek voltak erre a nagyszerű munkára. S mi értelme, van annak, hogy amikor a szakszervezetek elvégzik ezt a proletárállam számára oly nélkülözhetetlen politikai munkát, ugyanakkor-hadjárat induljon meg ellenük azzal a jelszóval, hogy a szakszervezeteknek nincsen mit keresniük a politikában? A hadseregfőparancsnokság jelentései minden alkalommal a legnagyobb dicsérettel emelik ki a volt aktív tisztek munkálkodását, akiknek nagy része bizonyára nem anyatejjel szívta magába a kommunizmus alapelveit és ugyanakkor igen sok helyről az olkedvetlenítő szidalmak özönét zúdítják rá nem az ellenforradalmi szellemű munkásokra, hanem a szellemi munkásokra, tisztviselőkre, mérnökökre általában, akik között pedig igen sokan önzetlen és áldozatkész előmozdítói voltak a forradalomnak. Mindenki tudja, hogy a hatalom gyakorlásától elválaszthatatlan a hatalommal való visszaélés és minél nagyobb és korlátlanabb a hatalom, annál nagyobb szükség van bírálatra és ellenőrzésre. Ennek a bírálatnak és ellenőrzésnek

nélkülözhetetlen szerve a sajtó és e bíráló gyakorlatának legelső feltétele a sajtó bizonyos fokú szabadsága. Tudom, hogy a diktatúrában annak bizonyos áthághatatlan korlátai vannak, de az eddig uralkodó sajtó-abszolútizmus — büntetlenség: prémiumát biztosítva a hatalommal visszaélőknek — többet áldott a munkáságnak, mint amennyit használt.

Csak példaképpen mutattam rá erre a néhány területre, van még sok más, ahol az én fölfogásom szerint változásnak kell és lehet elkövetkezni a diktatúra alkalmazásának eddigi mód-szerében.

Kunfi Zsigmond.

Ugyancsak a június 5-iki számban jelent meg az én alábbi cikkeim:

Subjektív panasz a B) osztályú élelmiszer jegy ellen.

Úgy látszik, hogy egész komolyan gondolja Erdélyi közéletmezési népbiztos elvtárs a háromféle élelmiszeri jegy dolgát és valóban komoly a terv, hogy a szellemi munkások B) osztályú, tehát másodrangú élelemben fognak részesülni. Ehhez a fájdalmas kérdéshez magam, mint szegény, szerencsétlen, érdekelt szellem; munkás önző és szubjektív szempontból akarok hozzászólni. Mindjárt előjáróban kijelentem, hogy elvileg is a legnagyobb igazságtalanságnak tartom, ha a dolgozók között élelmiszeri vagy bármilyen szempontból különbségeket tesznek, azt pedig, hogy a szellemi munkásokat ilyenformán másodrangú emberekké degradálják, külön nagy és súlyos igazságtalanságnak érzem, ami ellen a magam szerény erejével hurcolni fogok mindenkivel szemben. A kommunizmus megvalósítása a legideálisabb egyenlőséget jelenti és valóban nőm ismerhet más különbséget a kommunista társadalom, mint a dolgozók és a nemdolgozók közötti döntő differenciát. De azzal kezdeni a kommunista társadalom berendezését, hogy különbséget teszünk a dolgozók között, a fizikai, és a szellemi munkások között, ez olyan eltévelyedés, ami ellen tiltakozni kell.

Nem akarok most annak vitatásába merülni, hogy a szellemi munka van olyan produktív, mint a fizikai munka. Én most néhány egészen szubjektív szempontot akarok itt fölvetni. Rámutatok például itt arra, hogy a szocialista párt és a szakszervezeti mozgalom vezető férfiai, tehát az új társadalom legelső harcosai Erdélyi elvtárs terve szerint másodrangú élelmiszerben részesülnek családjukkal együtt. Ezeknek az elvtársaknak nagy része valamikor fizikai munkás volt és mert munkás társaik fölismerték bennük a vezetésre hivatott képességeket, hát komoly, eredményes és önfeláldozó munkával odakerültek a mozgalom élére. Nem lehetne tehát mondani, hogy ezek az elvtársak kevésbé produktív munkát végeznének, mint végeztek volt a gyárakban és műhelyekben addig, amíg fizikai munkások voltak. És mégis az a groteszk helyzet, állott most elő, hogy ha a műhelyben maradtak

volna, Im az osztálykarc nem szólítja őket az élre, akkor ma A) osztályú, elsőrangú élelmet kapnának a családjukkal együtt, míg- most, „mert munkásvezérek lettek, mert a többi elvtársak helyett is harcolnak a szocializmus megvalósításáért, most másodrangú, B) osztályú élelmezésben lesz részük. Ha csak egytől-egyig vissza nem mennek a szakszervezeti és pártmozgalom éléről s a pártajtótól a gyárakba és a műhelyekbe. Hát ez valóban sehogy sincsen rendjén.

A magam példáján érzem természetesen legerősebben ennek az új élelmezési rendszernek sújtó igazságtalanságait. Én valóban akartam és akarom, hogy az új társadalom kiépüljön és hittel, meggyőződéssel verekedtem azért, hogy a szocializmust megvalósítsuk és összetörjük a kapitalizmust. Bevallom egészen őszintén, hogy nem gondoltam soha rá, hogy tulajdonképpen mi is lesz az ön személyes helyzetem az új társadalomban. Bevallom azonban, szintén őszintén, hogy ha gondoltam volna is erre, sohasem jutott volna eszembe, hogy én másodrangú ember leszek az egyenlőség társadalmában és főleg, hogy az én gyermekeim mostohább gyermeke lesz az új társadalomnak, mint amilyen a műhelyekben és a gyárakban robotoló elvtársaim gyermekei, akikért, akiknek felszabadulásáért minden elszántsággal verekedtem. Valóban nem ismerhetem el azt, hogy az én gyermekem rosszabb élelmezést érdemel meg, mint a legnehezebb vasmunkás elvtársam gyermeke, Lehetetlenség nem érezni és nem megérteni azt a lelki konfliktust, amibe bele kerül az ember ebben a kérdésben. Valóban azért harcolunk és küzdünk bosszú esztendők óta, hogy egy szebb és boldogabb élet virágozzék ki, hogy egészségesebb és ideálisabb társadalom épüljön föl, hogy a gyermekeink már az új társadalom gondoskodó szeretetteljes napsütését élvezzék. Azért harcoltam ön is, hogy a gyermekeink egy szebb és igazságosabb életet éljenek, mint mi, hogy *mindenkinek a gyermeke gondozott, ellátott legyen, mindenkinek a gyermeke*, de az én gyermekem is. Már most engedelmet kérek, ha rezignáltan és csudálkozva bejelentem, hogy én nem azért harcoltam, hogy *az én gyermekem másodrangú emberré degradáltassék* és rosszabb sorsba kerüljön ön, mint akárki mosnak a gyermeke. És sehogy sem igazság az, hogyha én becsülettel és odaadással elvégzem azt a munkát, amit az új társadalom rám bíz, hogy akkor ne legyen nekem jogom és módom a lehetőség határain belül a legjobban gondoskodni a kisfiamól.

Komoly lelki válságot jelent számomra az a helyzet, amibe Erdélyi elvtárs élelmezési jegyrendszere belekényszerít. Komolyan vállalhatom-e én *azt a szemrehányást a fiamtól*, hogy én olyan társadalom kiépítéséért verekedtem, olyan társadalmi berendezkedésért harcoltam, amely őt ártatlanul *másodrangú emberré devalváltam*? Ezt a szemrehányást én nem tudnám vállalni és bizonyára oly kevéssé tudnák elviselni azok az elvtársaim is, akik az enyémhez hasonló lelkesedéssel és nálamnál nagyobb képességek-

kel és eredményekkel vettek részt évtizedek óta abban a harcban, amely a szocialista társadalom kivívásáért folyt és amely most kezdi érlelni gyümölcseit. Ízesek, illatosak, gyönyörűek ezek a gyümölcsök, de — a mi gyermekeink nem érdemelnék meg? Hiszi-e Edélyi elvtárs, hogy ez valóban így van és hiszi-e azt, hogy ha így is volna, hogy akkor mi, akik azonkívül, hogy jó szocialisták, egyúttal *jó apák is vagyunk, hogy valaha az életben el fogjuk-e hinni, el fogjuk-e ismerni azt, hogy a mi gyermekeink az új társadalomban mostohagyermekek?*

Göndör Ferenc.

„Az Ember“ június 12-iki számában *Weltner Jakab* írt vezércikket „A szocialista pártgyűlés“ címmel és ebben a *legerélyesebben szembeszállt minden terrorista irányzattal* és rámutatott a diktatúra számos hibájára, amelyet okvetlenül orvosolni kell. Terrorista körökben *Weltnernek* ez a bátor cikke nagy elkeseredést keltett és csak növelte a hangulatot ellenem és lapom ellen. Én azonban nem sokat törődtem ezzel a hangulattal és *lapom minden számában támadtam a terrort, a korrupciónak minden fajtáját, a rettenetes plakátokat, az ivói, művészeti és színházi diktátorokat*, szóval mindenkit, aki nagyhatalom volt és akivel nem igen inert itt szembeszállni más, mint én.

Az újságírók.

A proletárdiktatúra idején *semmilyen állást vagy hivatalt nem vállaltam*, de mégis vezetője lettem az úgynevezett *sajtó direktóriumnak*. Ezt a *tiszteletbeli és természetesen minden díjazás nélküli állást is csak kifejezetten*, az *újságírói társadalom ismételt fölkérésére vállaltam el, azért, hogy az újságírók és lapok existenciáját és életét megmenthessem*. A legnehezebb harcot kellett vívnom ezen a ponton. A kormányzótanács többségének az volt az álláspontja, hogy *az összes polgári lapokat nyomban be kell szüntetni* és természetesen az *újságírókról senki sem akart gondoskodni*. Főleg és legelső sorban *Lukács György*, a milliomos kommunista képviselte a polgári sajtóval szemben ezt a vérszomjas álláspontot. Én a legnagyobb energiával szálltam szembe ezzel a pusztító törekvéssel és *borzasztó harcok árán sikerült elérnem, hogy a lapok nagy részét megmenthettük* és még a kormányzótanács által beszüntetett pár lapnak *valamennyi szerkesztőségi és kiadóhivatali alkalmazottja is változatlanul megkapta mindvégig a fizetését*, sőt, ahol lehetett, ott még végkielégítést is kiverekedtem a számukra. Meg kell itt említenem, hogy ezt a rendkívül nehezen kiharcolt eredményt *Weltner Jakab* elvtársamnak hatal-

mas és odaadó támogatása nélkül sohasem tudtam volna elérni. És meg kell állapítanom azt is, hogy az újságírók egzisztenciájáért vívott nehéz harcaimban lelkes szeretettel és Önfeláldozó buzgalommal támogatott engem az újságírók szakszervezetének végrehajtó bizottsága és a sajtódirektóriumnak nemcsak újságíró tagjai, hanem az ott funkcionáló nyomdász- és kiadó hivatali tisztviselő elvtársaim is. S mikor azután láttam, hogy egyre erősödik a kormányzótanácsban az az áramlat, amely az összes lapokat el akarja pusztítani, viszont a sajtódirektóriumot Lukács Györgyék azzal vádolták, hogy mint szakvéleményező intézmény túlságosan bőkezű az újságírók anyagi érdekeinek megvédelmezése tekintetében és amikor láttam, hogy komoly hatáskörünk, mint sajtódirektóriumnak, amúgy sincsen, feloszlattam a direktóriumot és a Magyarországi Újságírók Szakszervezetének elnöki székéből igyekeztem ezentúl menteni a lapokat és az újságírókat. A lapok életének megmentése sikerült mindaddig, míg a papírhiány annyira el nem hatalmasodott, hogy végül is megölte a polgári sajtót. Az újságírók viszont, akár dolgoztak, akár nem, akár élő, akár megszűnt lapnál voltak, a diktatúra egész ideje alatt valamennyien hiánytalanul megkapták fölemelt fizetésüket.

Le kell itt szögezmem, hogy a szakszervezet nyilvános közgyűlésein tartott elnöki beszédeimben ismételten tiltakoztam a lapok beszüntetése ellen és hangoztattam, hogy véglegesnek egyetlen lap beszüntetését soha el nem ismerem és csali olyan átmeneti intézkedésnek tekintetem a lapbeszüntetéseket, amely a papírhiány enyhülésével okvetlenül megváltozik.; Éppen azért, mert az volt az álláspontom, hogy egyetlen lap sem szűnt meg végleg, hanem csak ideiglenesen szünetel, azért megvédélmeztem a kormányzótanács által betiltott lapok helyiségeit és berendezését a leghevesebb rekvirálási rohamok ellen. Egy-két magánvállalkozástól eltekintve, sikerült is valamennyi szünetelő, lap; szerkesztőségi és kiadóhivatali helyiségeit és berendezését megoltalmazni. Arra is rá kell itt mutatnom, hogy a szakszervezet ülésein mondott beszédeimben mindannyiszor követeltem a teljes sajtószabadságot, amelyről sohasem mondtam le, pedig nem kevés kockázattal járt abban az időben a sajtószabadság követelése.

Akármilyen részről érte támadás az újságírókat, én habozás nélkül nyomban visszavertem azt. Visszavertem a lépomban is és a szakszervezet fórumáról is. Így, amikor egyszer a „Vörös Újság“ a vezércikkék kényszeraláírásának kapcsán durva támadást intézett az újságírók ellen, a szakszervezet végrehajtó bizottsága az én indítványomra megbélyegezte a „Vörös Újság“ eljárását és energikusan visszatúsította az újságírókat ért támadást. Erről a határozatunkról kommunikét adtunk ki és azt közzétettük az összes

lapokban, legelső sorban természetesen a *Népszavában*. Tessék elhinni, hogy abban az időben kellett némi bátorság ahhoz, hogy a „Vörös Újság“-gal ilyen nyilvánosan és ilyen erélyesen szembehelyezkedjünk. A szakszervezet végrehajtó bizottságának megvolt ez a bátorsága. Én egyébként közgyűléseiken, bizalmiférfi testületi és végrehajtó bizottsági üléseken *ismételten hevesen megtámadtam Lukács György és Pogány József népbiztosokat*. Egy bizalmiférfi-ülésen pedig, amikor valaki fölvetette azt, hogy az újságírók szakszervezetét a szovjetházbap különböző vádakkal illetik, én a legnagyobb fölháborodással *ismételten* kijelenttem, hogy akik az újságírókat és a szakszervezetet gonosz vádakkal illetik, azok *hitvány rágalmazó gazemberek, akkor is, ha népbiztosok és akkor is, ha mindjárt díszei és ékességei a kormányzótanácsnak*. Ha akármelyik exponált munkapárti, keresztény-szocialista vagy bármilyen ellenforradalmi párthoz tartozó újságíró — köztük ismert vezető politika sokat — letartóztattak ellenforradalmi üzelmek címén, én *nem vizsgáltam, hogy van-e alapja a letartóztatásnak, semmiféle vizsgálatba bele nem mentem*, engem csak az érdekelt, hogy az illető újságíró és bajba Ikerült és nyomban azonosítottam magamat velük és rohantam ki a gyűjtőfogházba és futottam az igazságügyi népbiztostól Kun Bélán keresztül mindenkihez, hogy *kiszabadítsam a letartóztatott kollegákat*. Hangsúlyozom, hogy *gondolkozás, fönntartás és minden vizsgálat nélkül tettem magamévá a bajba került újságíró ügyét* és ha nem sikerült sehogyan sem kihozni őket, a *szakszervezeti igazolványokat sürgősen kijuttat lám hozzájuk a gyűjtő fogházba*, mert a szakszervezeti igazolványra ebben a helyzetben volt csak igazán szükségük és ez mindenesetre nyújtott bizonyos *védelmet* számúikra nehéz helyzetükben. Nem voltam *opportunistus*, nem akartam magamat holmi vizsgálatfélékkel sem födőzni, mert aki már bajba került, akit elfogtak, azon *minden körülmények között sürgősen segíteni akartam*. Azt mondanom is fölösleges, hogy az „ellenforradalmár üzelmek“ vagy egyéb gyanúokok alapján letartóztatott újságírók számára is *minden hó elsején kiverekedtem a fizetést és a szakszervezet eljuttatta azt a fogva lévő kollegák családjához*. Szóval, nem igen bántottuk, de nem is igen engedték bántani a hírlapírókát, akármilyen erővel is nehezedett ránk fölülről ebben az irányban a terror.

És hadd emlékeztessenek az *újságírósorozásra*, ahol elnököltem és — ugyebár? — nem bizonyultam éppen vérebnek. Miután nem tartottam helyesnek, hogy a „megbízhatatlan“ újságírógárdát fölfegyverezzük a vörös hadsereg számára, ennélfogva bizony *sorra kidobáltam és alkalmatlannak minősítettem a sorozáson a polgári hírlapírókat*. És mert

azt akartam, hogy kizárólag olyanok menjenek be a vörös hadseregbe, akik valóban önként akarnak menni, akiknek ez a vágyuk és akik. egyébként is megbízhatók, hát bizony egymásután besoroztam katonának a „Vörös Újság“ vérszomjas munkatársait, ők a cikkeikben nagyon harciasak és vérszomjasak voltak, hát jól van, menjenek: *tauglich!* Érdekes, hogy a sorozáson, amelyet az Otthon-Körben tartottunk, megjelent *spionnak* egy, a *Kun Béla* közvetlen környezetében élő kommunista hírlapíró, aki odakünn a nagyteremben hevesen érdeklődött a besorozottak *arány-száma* iránt és nagyon megütközött, amikor azt közölték véle, hogy én egymásután dobálom ki az embereket és csak a „megbízható“ kommunistákat sorozom be. Amikor én ezt meghallottam, nyomban magam elé citáltam a sorozóirodába az illetőt, akinek, mint szakszervezeti tagnak, amúgy is kötelessége lett volna önként jelentkezni a sorozáson. Odaállítottam az orvos elé és hogy némileg *javítsam a besorozottak percentjét* és mert ő egyébként is vérszomjas kommunista volt, hát *azonnal kimondtam rá, hogy ,alkalmas* és ;a következő pillanatban már a kezébe is nyomtam az erről szóló írásos igazolványt. Derék kartársam alig tért magához a meglepetéstől és már kinn is volt a nagyteremben. *Jött mint spion és távozott, mint vörös katona.*

És tessék elhinni, hogy könnyű most támadni az aljas *Számuelyt* és a hóbortos *Lukács Györgyöt*. Akkor próbálták volna ezt meg, amikor én megpróbáltam. Amikor még nem volt olyan könnyű, amikor járt még némi rizikóval.

Nem volt csekély munka az és nem volt lekicsinylendő harc az, amelynek árán — Weltnerrel és a végrehajtó bizottság tagjaival — sikerült megmentenünk minden újságíró existenciáját, az újságírók élelmiszer-jegyeit, az újságírók menzáját, családjuk otthonát, a szakszervezeti otthon helyiségét, amelyet ismételten elrekviráltak, de amelyet mi mindig visszarokviráltunk, amelyet folyton be akartak zárni, de mi nem engedték. Igazán túlzás nélkül mondhatom el, hogy a *saját testemmel védtem meg az újságírókat*, mert az Otthonba jogtalanul betörő *fegyveres terroristákat sajátkezűleg pofoznám ki* és akármilyen baja, bántódása vagy sérelme volt valamelyik hírlapírónak, ön nem voltam rest, nem ismertem fáradtságot és loholtam, rohantam, vitatkoztam, verekedtem, terrorizáltam addig, amíg el nem intéztem az ügyet. És valóban soha egy pillanatig sem törődtem azzal, hogy mi a politikai pártállása valamelyik újságírónak és senkit az Otthonból ki nem üldöztünk, de beengedtük a szakszervezeti helyiségünkbe és magába a szervezetbe azokat is, akik nagyon laza összeköttetést tartottak fönn évek óta a hírlapírással, de a humanizmusunk azt diktálta, hogy ezekben a nehéz időkben adjunk ezeknek a szegény embereknek szakszervezeti igazolványt,

hogy a feleségük és a kis gyerekekük *élelmiszerjegyhez jusson*. Nem lehetne tehát azt mondani, hogy véredek voltunk, hogy kegyetlenek voltunk, ámbátor néhány *ellenforradalmi tüntetés* ott az Otthonban, meglehetősen nehézzé tette Kun Béláékkal szemben az én helyzetemet. Ilyenkor terrorcsapatok meg akarták ostromolni az Otthon-helyiséget, Kun Béláék le akarták tartóztatná egy sereg hírlapírót és be akarták csukni az Otthont, a menzát és én addig küzködtem, addig birkóztam *és* addig csatáztam, amíg mindezt meg tudtam akadályozni és kicsikarhattam az elintézésnek azt a módját, hogy a végrehajtó bizottság a maga hatáskörében „megtorolja“ az ellenforradalmat. És „megtoroltuk“, úgy toroltuk meg, hogy vagy három hírlapírót *megróttunk*. Nem volt valami túlságosan vérengző büntetés, ha meggondoljuk, hogy ezzel szemben annyi mindent megmentettünk.

A diktatúra terrorja ilyenformán nem igen ért el az Otthon-körbe, ahol az újságírók mindvégig együtt maradhatunk és pártkülönbségre való tekintet nélkül és egzisztenciájuk épségbenmaradása mellett, az elképzelhető legvédehetőbb helyzetben voltak. Sok megindultsággal gondolok most azokra a nehéz, fojtogató időkre, amikor olyan nagyon együtt voltam minden Újságíróval. Belsőleges és mély érzés volt a számomra látni, hogy olyan nagyon hisznek bennem, hogy én vagyok a reményük, a bizodalomuk, a vigasztalójuk, a védelmezőjük. A legnagyobb rettegések és izgalmak napjaiban is megvigasztalódtak és megnyugodtak szakszervezeti otthonunkban az én kollégáim, amikor én megjelentem közöttük. Bn soha nem fogom elfelejteni ezeket az intim és mély hangulatokat, ott az Otthonban. Remélem, hogy hírlapíró társaim sem felejtették még egészen el...

Keresnek a Lenin-fiúk.

Június utolsó napjaiban, amikor a monitoros ellenforradalom kitört, éppen a központi munkástanács ülésén voltam. A terroristák nagyon agresszívek és szemtelenek voltak ezen a napon és mi, a szociáldemokrata párt régi tagjai, fölgráitunk a helyeinkről, öklünkkel verdestük a padokat és voltak percek, amikor olyan volt a helyzet, hogy nekirohanunk a terroristáknak és kipofozzuk őket a teremből. Ebben a pillanatban érkezett a munkástanács ülésére a hír, hogy az ellenforradalom kitört és monitorok lövik a Hungáriát. Rettenetes pánik tört ki a közgyűlési teremben és ebben a fölzaklatott *bűnbakkereső*, szörnyű hangulatban odarohant hozzám *Rudas László*, a „Vörös Újság“ szerkesztője. Magából kikelve *azt a butaságot rikácsolta felém, hogy én vagyok az oka az egész ellenforradalomnak és egyenesen*

én csináltam az ellenforradalmat. Megdöbbenett az a lelkiismeretlenség és felelőtlenség, ahogy valaki egy ilyen borzasztó szituációban engem állít oda bűnbaknak, holott az ilyen helyzetben minden szónak *végzetes következménye* lehet és ilyen tömeghangulatban semmirem könnyebb, mint *terrorfiúkat ráuszítani* arra, akit bűnbaknak kiáltanak ki. *Valóban a terroristák fenyegető gyűrüjének középpontjában éreztem magam* és nyomban tisztában voltam vele, hogy rendkívül válságos helyzetbe sodródtam. Talán éppen a veszedelem közvetlen nagysága tett teljesen nyugodttá és higgadtá és azt hiszem, hogy a lélekjelenlétemnek köszönhetem csak, hogy a munkástanács ülését *elevenen hagyhattam el*: Nem tettem ugyanis mást, mint hogy Rudas elvtárs gonosz és ostoba rágalmát minden izgalom nélkül, de emelt hangon és igen energikusan visszautasítottam és azután fölháborodva sarkon fordultam és otthagytam a terrorista társaságot.“ Éreznem, kellett azonban, hogy *Budapesten többé egyetlen pillanatig sincsen biztonságban az életem.* Ezen az éjszakán még a lakásomon tartózkodtam, de már másnap egy barátomnál kerestem menedéket.

Ezt a magam szempontjából fölöttébb helyesen cselekedtem, mert *három éjszaka egymásután fölfegyverezett Lenin-gyerekek kerestek a lakásomon, azzal a szándékkal, hogy elhurcoljanok onnan.* Úgy látszik, számítottak részemről némi ellentállása, mert azzal tiszteltek meg, hogy *hatan jelentek meg az éjfélutáni órákban a lakásomon és ugyancsak faggatták a házmestert, hogy vajjon hol is lehetek én.* Amikor Kun Bélát megkérdeztem, hogy miért üldöznek engem a Lenin-fiúk, ő azt mondta, hogy hivatalosan neki erről semmi tudomása nincsen, sőt ő nem is érti a dolgot. Én sem értettem, de beláttam, hogy ezek után ajánlatos lesz nekem *egyelőre, eltávozni Budapestről.* El is utaztam és *négy hétig Bécsben tartózkodtam,* szintén nem a legnyugodtabb életviszonyok között. Pestről való eltávozásom után már csak *egyetlenegy száma jelent meg „Az Ember“-nek,* mert *Pogány József* közoktatásügyi népbiztos *betiltotta a lap megjelenését.* Olyan kérlelhetetlenül zordan és szigorúan tiltotta be, hogy a már kiszedett, betördelt kész lappéldány kinyomását sem engedte meg, jóllehet, ekkor még csak *kedd* volt és . többi heti lapnak, még ha egyébként be is tiltották a rákövetkező *szombaton* még szabad volt megjelenie.

„*Az Ember*“ volt az egyetlen lap, amelyik már szerdán sem kerülhetett ki az. utcára, holott a „Színházi Élet“ és az összes többi Hetilap még a rákövetkező szombaton is. Bizonyára fontos közérdek volt, hogy „*Az Ember*“-be már ezen a héten befojtsák a szót, különben nem parancsolta volna Pogány József hadtestparancsnok és közoktatásügyi népbiztos elvtársam.

Íme, a mérleg!

Csak mint egészen jelentéktelen, apró epizódra mutatok itt rá arra, hogy míg a megszűnt lapok összes munkatársai — éppen az én energikus követésemre — mind megkapták a proletár államtól a fizetésüket, addig én, *mint laptulajdonos és mint szerkesztő ezt nem fogadtam el.* „Az Ember“ minden alkalmazottját, szerkesztőségi és kiadóhivatali munkását, a lap ismételt *beszüntetésének idején* is én magam fizettem és fizetem még ma is. Általában nyomatékosan hangsúlyozom, hogy én, aki annyi ember számára eszközöltem ki fizetést a proletár államtól, *én a diktatúra egész ideje alatt egyetlen fillért nem vettem föl semilyen címen a tanácsköztársaságtól és a tanácskormánynak egyetlen szervétől sem. Az én nyugtámat hasztalan fogják keresni a proletárdiktatúra okmánytárában.*

És nem vettem föl természetesen sem közvetve, sem közvetlenül semmilyen címen egyetlen fillért sem Károlyi Mihály kormányától és semmiféle kormánytól. Én meggyőződésből és nem pénzért szoktam támogatni és támadni. Ez különben magától értetődik s csak azért említem, mert a sajtónak a nemzetközi csatornákból előhemzsegő notórius parazitái, a pénzüri szolgáló rendőrképek és Konsten-fattyak most a legfantasztikusabb rágalmat rikácsolják feléin. Jelentősége persze nincsen a dolognak, mert ha elmúlik ez a nagy zavar, akkor ezek a kis kitarzott zsoldos szélhámosok ismét visszahúzódnak éves lakásukba: a nemzetközi kanálisba. Csak a zivatar szokta fölsőimre sodorni ezt a szemetet. Most csúnya zivatar van...

Es hadd mondjam itt el, hogy én nemcsak hírlapírókéi 1 és magukért a lapvállalatokért verekedtem fáradhatatlanul, hanem akcióba léptem mindenkinek az érdekelten, akivel valami igazságtalanság történt és én tudomást szereztem a dologról. Valóban nem kutattam, hogy milyen politikai pártállása van az illetőnek, hogy mi a múltja, hogy ellenségem-e vagy barátom-e. Csak magát az ügyet tekintetem és *mindenkin igyekeztem segíteni. Jogtalan letartóztatások és lakásrelcvirálások ellen, elképzelhetetlen, hogy mennyit és milyen sok eredménnyel harcoltam.* Ahol inagam nem tudtam eredményt elérni, ott mozgósítottam Weltner Jakab elvtársamat, aki fáradhatatlan volt és nem pihentünk addig, amíg az igazságos ügyet el nem intéztük. Nagyon sok, igazán nagyon sok letartóztatott embert *szabadítottunk ki és tömördek letartóztatást akadályoztunk meg,* természetesen teljesen önzetlenül, tisztán az igazságérzet és a humanizmus meleg érzésétől vezetve. Annyira köztudomású, volt, hogy én mindenkinek az ügyében eljárók, hogy a letartóztatott emberek rendszerint azt

az utasítást adták hozzátartozóiknak, hogy ne csináljanak semmit, csak *engem értesítsenek*. Valóságos búcsújárást tartottak hozzám az elfogottak hozzátartozói. Jellemző, hogy én, aki soha életemben nem foglalkoztam kijárással, egész sereg ember számára szereztem.— persze hogy ingyen — útlevelet, mivelhogy az volt a fölfogásom, hogy a proletárdiktatúrának nincsen joga *fogyoknak tekinteni itt az embereket* és aki el akar innen menni, azt nincs joga senkinek megakadályozni. Nagyon sok *jóhangzású* nevet tudnék itt felsorolni, *akiken a proletárdiktatúra idején segítettem* és akiket pedig *egy egész világ választ el tőlem* és akiket azelőtt meggyőződéssel támadtam. *Törzsvendég voltam a gyűjtőfogházban*, állandóan látogattam a foglyokat és akiket nem tudtam kiszabadítani, azoknak is *igyekeztem enyhíteni a sorsán*. Megkérdeztem, hogy mik a kívánságaik, mik a sérelmeik, *emberséges, jó bánásmódot követeltem a számukra* és minden emberileg, lehető és elképzelhetőt elköttem, hogy nehéz sorsukon enyhítsek. Mindezt természetesen néni azért, mintha ellenforradalmár lettem volna, mert *sohasem voltam ellenforradalmár*, de a humanizmus szocialista tulajdonság és én egész meggyőződéssel *elítéltem mindig és elítélek ma is mindenféle terrort, legyen az vörös, fehér vagy fekete*. És amennyire szembeszálltam a legnehezebb időkben a *vörös Lenin-fiukkal*, éppen annyira — finoman akarom magam kifejezni — aggályaim vannak a *fehér Lenin-fiúk* mostanában divatossa váló művészi tevékenysége ellen.

Igaz: két ízben Kaposváron is megfordultam. Először a diktatúra előtt néhány nappal. *Garami Ernő* elvtársam, akkori kereskedelmi miniszter kért meg, hogy kísérem le Kaposvárra nagyatyádi *Szabó István* kiszabdaminisztert, akit a somogyi pályaudvaron sok ezer fölizgatott munkás fog várni barátságatlan szándékokkal. Engem régi nagyrabecsülés és rokonszenv fűz *Szabó Istvánhoz*, szívesen lekísértem és sikerült az ingerült munkástömeget *lecsillapítanom*. Második „izgató beszédemet“ már a diktatúrában, május elsején mondtam el: a kaposvári szellemi munkásoknak. Hogy milyen természetű beszédet tartottam, arra jellemző, hogy az egybegyűlt *polgári elemek*, köztisztviselők, bírák, bankigazgatók, ügyvédek tanárok, hivatalnokok *lelkesen tapsoltak* és boldogan *fellelegzettek* és *deputáció kért arra, hogy maradjak állandóan Kaposváron, mert a diktatúrának abba a humánus formájába, amelyet hirdetek, az egész polgárság szívesen beletörődik*. Ugyanekkor kiszabadítottam néhány kaposvári túszt, majd a helyi pártvezetőség tagjaival meglátogattam az összes letartóztatottakat és érdeklődtem, hogy vajjon humánusan bántak-e velük. Ez volt az én kaposvári garázdálkodásom.

És éppen ezt az *életveszedelmes, nehéz tűzoltó munkát*,

amelyet a szociáldemokrata párt régi vezetőivel, a szakszervezeti vezetőkkel és a józan munkássággal együtt a diktatúra egész ideje alatt folytattunk, ezt tartom én a legfontosabbnak, erre a tűzoltó munkára vagyok én büszke és az a véleményem, hogy igenis a régi szociáldemokratáknak ez az elszánt és szívós harca a vörös terror ellen, lehetetlenné tette, hogy itt *rendszeres és nagy arányú*. vérengzések legyenek, amint azt a terroristák állandóan szeretnék volna. Mi természetesen nem tudtunk mindarról a sok véres bűntényről, amely így is — ami legönfeláldozóbb harcaink ellenére is — titokban megtörtént és amelyekről *megrendülve és borzalommal olvasok mostanában kétségbeejtő részleteket. Rettenetes, hogy ezek a dolgok megtörténhettek, de bizonyos, hogy sokkal nagyobb arányokban és általánosabb jelleget öltve dühöngött volna a vörös terror, ha mi, régi szociáldemokraták, elszántan, a saját testünkkel, az életünk kockáztatásával elébe nem állunk.*

El kellett mondanom ezeket a dolgokat most, amikor összes egykori leleplezettjeim, politikai ellenfeleim és személyes ellenségeim elérkezettnek látják az időt arra, hogy a kommunistáit ellen föllobogó nagy tűznél fölmelegítsék a saját kis leveskájukat és a közhangulattal csináltassák meg azt, amit a saját erejükből megtenni sohasem tudtak: hogy velem leszámoljanak. Nyugodtan állom ezt a rohamot, mert valóban az az érzésem s az a megingathatatlan hitem, hogy igazam van. Eszem ágában sincs csodálkozni azon, hogy milyen furcsa dolog is az, hogy *engem a Lenin-fiúk is kerestek és engem a fehér gárdisták is keresnek*. A dolog így egészen rendben van. Arról igenis sokat lehetne vitatkozni, hogy vajjon helyes utón jártam-e idáig, de arról nem lehet vitatkozni egy pillanatig sem, hogy a diktatúra alatt valóban azt tettem, amit itt elmondottam. És arról sem lehet jóhiszeműen vitázni, hogy én mindig becsületesen hittem abban az ügyben, amit szolgáltam és önzetlenül hittem igaznak és üdvösnek azt, amit szóval vagy írásban hirdettem. A proletariátusnak természetesen sohasem akartam áldani, mindig használni szerettem volna és mert az volt a meggyőződésem, hogy azok ártanak a munkásságnak, akik a diktatúra alatt véres terrort hirdettek, hát ezért is szálltam én szembe velük annyi fanatizmustal és ezért tettem ki magam az ő izzó és vérszomjas gyűlöletüknek. *Hát én ezt tettem!* A lelkiismeretem nyugodt és vállalom mindenért és bárki előtt a felelősséget. Mert valóban úgy volt, hogy akin lehetett, segítettem, viszont senkit föl nem jelentettem, senkit életében, vagyonában és egzisztenciájában meg nem támadtam, senkit meg nem károsítottam, nem loptam, nem csaltam, nem sikkasztottam, nem gyilkoltam, semmiféle, de éppenséggel semmiféle bűncselekményt el nem követ-

tem és igazán nem lehetett hozzám olyan kéréssel fordulni, amit meg ne próbáltam volna teljesíteni. Aki becsületesebben, emberségesebben, tisztábban, szüzebben és szocialistábban tudta volna végigcsinálni ezt a nehéz négy és fél hónapot, — az, de csak az ültessen engem a vádlottak padjára. Én így csináltam és nem tudnám másképp csinálni és újra és százszor mindig csak így csinálnám.